

DİN BİLİMLERİ AÇISINDAN  
EĞLENCE

Editörler  
Yusuf EMRE & İsmet TUNÇ

Eskiyei Yayınları: 197

DİN BİLİMLERİ AÇISINDAN EĞLENCE

Editörler

Yusuf EMRE & İsmet TUNÇ

© FCR YAYIN REKLAM BİLGİSAYAR SAN. ve TİC. LTD. ŞTİ.  
(Sertifika no: 13178)

Mizanpaj ve Kapak  
FCR

Baskı ve Cilt  
NY MATBAACILIK YAYINCILIK  
KAĞITÇILIK TİC. VE SAN. LTD. ŞTİ.  
Ostim OSB Mh. 1250 Cd. No: 24 Yenimahalle/ANKARA  
Tel: (0533) 591 86 17 (Sertifika no: 50732)

1. Baskı: Ekim 2023

ISBN: 978-625-6781-09-2

FCR YAYIN REKLAM BİLGİSAYAR SAN. ve TİC. LTD. ŞTİ.  
Hacı Bayram Mah. Boyacılar Sk. No: 14/1  
Ulus-Altındağ/ANKARA • Tel: (0312) 310 08 60  
Web: www.fcr.com.tr • e-mail: fcr@fcr.com.tr

# DİN BİLİMLERİ AÇISINDAN EĞLENCE

Editörler

Yusuf EMRE & İsmet TUNÇ

Yazarlar

Yusuf EMRE

İsmet TUNÇ

Delila ELÇE

Musa Osman KARATOSUN

Hakan TEMİR

Fatma AYDIN

Muhammed Tayyip DURCEYLAN

Ahmet AYDIN

Abdurrahim AYĞAN

Orhan AYZ

Ankara 2023



## İÇİNDEKİLER

<b>ÖN SÖZ</b> .....	7
<b>Eğlencenin Psikolojik Değeri ve Din</b> Yusuf EMRE.....	10
<b>Antik Uygarlıklar ve Animistik İnançlarda Dans, Müzik ve Eğlence: İbadetin Kozmik Ruhı</b> İsmet TUNÇ - Delila ELÇE.....	31
<b>Hıristiyanlıkta Eğlence</b> Musa Osman KARATOSUN.....	64
<b>İslâm Öncesi Arap Toplumunda Eğlence Kültürü</b> Hakan TEMİR .....	94
<b>Hadis Kaynaklarında Geçen Eğlence ve Oyun ile İlgili Rivayetler</b> Fatma AYDIN.....	120
<b>Tasavvuf ve Normatif Gelenek Arasında Bir Kırılma Noktası: Semâ ve Mûsikî</b> Muhammed Tayyip DURCEYLAN.....	154
<b>Fetva Literatüründe Lehv Kavramı Etrafındaki Tartışmalar</b> Ahmet AYDIN .....	167
<b>Eğlenceden Ritüele İslam Görsel Kültüründe Raks</b> Abdurrahim AYĞAN .....	198
<b>Gençlerin Bir Eğlence Platformu Olarak Netflix'i Dinî Açıdan Algılama Biçimi Üzerine Bir Odak Grup Çalışması</b> Orhan AYAZ .....	238
<b>YAZARLAR HAKKINDA</b> .....	271



## ÖN SÖZ

Eğlence, bütün topluluklarda çeşitli formlarla kendini gösteren insanın en doğal dışı vurumlarından biridir. Her toplum kişisel, kültürel ve dinî anlayış biçimlerine göre eğlence üretmektedir. Eğlence her ne kadar hoş giden ve bireyi mutlu eden doğal bir olgu olarak ortaya çıksa da her daim belli sınırlamalara tabi tutulmuştur. Bu bağlamda dinî, kültürel kural ve normlar eğlencenin sınırlarını belirlemek istemiştir. Özellikle din insanda ilahi, kutsal, doğüstü ya da metafizik alana ilişkin saygı ve buna bağlı olarak sakınma duygusu geliştirdiği için eğlencenin sınırsız deneyimlenmesine müsaade etmemiştir.

Dindar bireylerin öteden beri eğlenceye mesafeli oldukları düşünülmektedir. Bu düşüncenin ardında dinin ciddiyeti insan karakteri olarak ön plana çıkararak bir olgu olarak yorumlanması vardır. Bunun aksi, dinî ya da kutsala yaklaşımı gayri-ciddi, la-kayt ya da saygısızlık olarak telakki edebilmektedir. Eğlence olgusu her ne kadar dinî alan dışında algılsa da eğlence, mizah, dans gibi insanı pozitif yönde etkileyen duygu ve aktivitelerin dinî alanla da çok yakın ilişkisi olduğu görülmektedir. İbadet, ayin, büyü, esrime, yoga ya da benzer durumlarda müzik yapmaya imkan veren pek çok araç-gereçten faydalanıldığı bilinmektedir. Bu bakımdan müziğin icrasında kullanılan argümanların dinî niteliği ortaya çıkmakta ve kutsal ile profan (kutsal-dışı) tanımlama alanı meydana gelmektedir.

Bu çalışmada, din bilimleri perspektifinden eğlence ve onun unsurları olan mizah, müzik, dans ve benzeri olgular hakkında fikir edinmek amaçlanmıştır. Bu bağlamda geneli İslamî İlimlerin bakış açısından hareketle dinde eğlence anlayışının imkânı ve sınırları anlatılmaya çalışılmıştır. Konu hakkında literatürde az sayıda eser olması çalışmayı önemli kılmaktadır. Din bilimleri perspektifinden eğlence olgusunu anlama çabasına küçük bir

katkı olarak ortaya çıkan bu mütevazı girişimin yeni çalışmalara kaynaklık etmesi umulmaktadır.

Din Bilimleri Açısından Eğlence isimli bu çalışmada Dr. Yusuf Emre, eğlencenin psikolojik değeri ve din ilişkisi üzerine kapsamlı bir çalışma yaptı. Bu çalışmada toplumsal bir varlık olarak insan/lar için rahatlama ve psikolojik açıdan faydası olan eğlencenin sınırları hakkında bir değerlendirme yapıldı. Doç. Dr. İsmet Tunç ve Arş. Gör. Delila Elçe antik uygarlıklar ve animistik inançlarda ibadet, ayin ve çeşitli dinsel-büyüsel pratiklerde başta müziğin kullanım alanlarını, dans, sanat, semboller ve çeşitli pratiklerin toplumsal işlevi üzerine bir değerlendirme yaptılar. Doç. Dr. Musa Osman Karatosun Hıristiyanlık açısından eğlence olgusunu bütüncül bir bakışla ele aldı. Yazar, Hz. İsa'nın çarmığa gerilişi üzerinden karamsar anlayışın hakim olduğu Hıristiyan teolojisinin zamanla (iman edildikten sonra) sevincin hâkim olduğu bir anlayışa evrilmesinin izahını yapmaktadır.

İslâm Öncesi Arap Toplumunda Eğlence Kültürü bölümüyle Doç. Dr. Hakan Temir, Arap toplumunun İslam öncesi toplumsal yaşamında yer alan eğlence olgusunu geniş bir literatür bağlamında analiz ederek, dönemin bir portresini bizlere sunmaktadır. Yine devamla, Cahiliye'den Hz. Peygamber dönemine geçişi Dr. Fatma Aydın ayrıntılı şekilde analiz ederek toplumsal değişim süreci hakkında bizlere ayrıntılı bilgiler vermektedir. Çalışmada Hz. Muhammed'in söz ve eylemlerinin eğlence ve buna bağlı uygulamalardaki etkisi analiz edilmiştir. Dr. M. Tayyip Durceylan tasavvuf geleneğinde sema meclislerinin tarihsel dönüşümüne işaret etmekte ve tasavvuf ile normatif gelenek arasındaki fikir ayrılıklarına dikkat çekmektedir.

Doç. Dr. Ahmet Aydın, fetva literatüründe lehv kavramı üzerinden gerçekleşen tartışmaları klasik fetva kaynakları üzerinden dönem analizi yapmaktadır. Özellikle dört büyük mezhebin yaklaşımları çerçevesinde İslam fıkıh geleneğinin eğlenceye bakışı analiz edilmiştir. Eğlencenin İslam görsel sanatlarındaki yansı-



maları Dr. Abdurrahim Ayğın tarafından örnek resimler üzerinden değerlendirilmeye tabi tutulmuştur. Ayğın, göstergebilim ve ikonografya açısından raks sahnelerini yorumlayarak sanatın felsefi ve psikolojik ilişkisi çerçevesinde bir değerlendirme yapmaktadır. Çalışmanın son bölümü Dr. Orhan Ayaz tarafından modern zamanların eğlence araçlarının dinle ilişkisi üzerine Netflix ve benzeri dijital eğlence platformlarına ilişkin algıların değerlendirmesini içermektedir. Bu anlamda dijital içeriklerin üretilme amaçları ve olası tehlikeleri üzerine kayda değer uyarı ve değerlendirmeler bölümü oldukça ilgi çekici kılmaktadır.

Çalışmanın ortaya çıkmasında katkısı olan tüm yazarlara ve yayın aşamasındaki desteklerinden dolayı Eskiyei Yayınları adına Hüseyin Nazlıaydın beyefendiye şükranlarımızı sunarız.

*Editörler*

Dr. Yusuf EMRE

Doç. Dr. İsmet TUNÇ